

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Katedra občianskeho a obchodného práva

POSUDEK

oponenta habilitační práce

Habilitant: JUDr. Milan Hlušák, PhD.

Působíště uchazeče: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, Katedra občianskeho a obchodného práva

Název habilitační práce: Viacnásobná kvalifikácia nárokov v súkromnom práve

Obor habilitačního řízení: Občianské právo

Oponent: prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Dr. h. c.

Působíště oponenta: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, Katedra občianskeho a obchodného práva

Ústav státu a práva Akademie věd České republiky, oddělení soukromého práva

e-mail: karel.elias@ilaw.cas.cz

Na základě jmenování oponentem habilitační práce rozhodnutím č. TU_0695/2025; TU_0249/2026 CZ_01315/2026 ze dne 18. 3. 2026 podávám s respektem zejména k zák. č. 131/2002 Z. z., o vysokých školách, vyhl. č. 246/2019 Z. z., o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov docent a profesor a k Zásadám habilitačného konania a inauguračného konania na Trnavskej univerzite v Trnave (Predpis č. 10/2025) tento

posudek:

I. Celkový přehled

1. Předmětem hodnocení je habilitační spis v rozsahu 161 stran (146 stran vlastního textu) členěný na dvě části (A a B) – teoretickou (s. 5-33) a kazuistickou (s. 34-89). První část autor rozdělil do šesti kapitol, druhou do tří kapitol. Každá kapitola se člení na paragrafy, některé z nich dále na další dílčí celky.

Text je opatřen 188 poznámkami po čarou, zčásti obsahující nejen prosté odkazy na citované prameny, ale také různé doplňující výklady nebo paralelní vědecké úvahy, někdy i dosti rozsáhlé, srov. třeba pojednání v pozn. 121 o konkurenci vindikačního a smluvního nároku za situace, kdy jde o poměr více osob. (Dále např. pozn. č. 45, 49, 54, 131 aj.).

V seznamu použité literatury habilitant uvádí na 130 titulů, převážně proveniencie slovenské, české, polské a z německy mluvících zemí. Několika málo tituly je zastoupena anglicky a francouzsky psaná literatura. Literární záběr je dostatečný – tematicky, regionálně i temporálně.

Zahrnuje díla různých autorů takřka za posledních 150 let; nepřehlédli-li jsem se, pak nejstarší z citovaných prací je Lisztova právně metodologická studie *Rechtsgut und Handlungsbegriff [Ein kritischer Beitrag zur juristischen Methodenlehre]* uveřejněná v *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* r. 1886. Autor v seznamu literatury uvádí rovněž osm svých prací; z jejich výběru vyplývá, že se zkoumanou problematikou zabývá takřka desetiletí.

2. Dílo je strukturováno logicky. Teoretická část postupně rozvíjí výklad a argumentaci – od otázek spojených s pojmovým vymezením přes rozборы podob vícenásobné právní kvalifikace nároků, otázek jejího vyloučení a vymezení podmínek uplatnění až po rozbor procesních otázek a shrnutí teoretických závěrů. Pokud jde o kazuistiku, věnuje se autor třem okruhům: otázkám spojeným s vadným plněním, ochranou vlastnického práva a držby a s odpovědností za škodu. Osobně bych v části B. práce přemýšlel nad jinou volbou souslednosti kapitol. (Např. proto, že téma náhrady škody prolíná všemi kapitolami této části, bylo by možné zařadit *Nároky zo zodpovednosti za škodu* na první místo. Jinou možností by bylo zařadit na první místo kapitolu o nárocích z ochrany vlastnictví a držby, aby neoddělovala od sebe zbývající dvě kapitoly vztahované k deliktním právu obligační povahy.) Ale uznávám, že to je věc autorské licence a úvahy a nemíním habilitantovu volbu rozporovat.

Čtenáře může zarazit, že práce neobsahuje závěr, resp. že na konci spisu závěr chybí, protože jsme zvyklí, že zde závěr má být. Autor však v teoretické části uzavírá každou kapitolu shrnutím dílčích závěrů (s. 23 a násl., s. 33, s. 55 a násl., s. 66 a násl.). Výsledku svých teoretických zkoumání věnuje celou šestou kapitolu. Kazuistické rozборы v druhé části ověřují na různorodých případech, nakolik je (nebo může být) funkční teoretické pojetí představené v části první.

3. Protokol o kontrole originality z 27. 1. 2026 uvádí shodu s texty v prověřovaných korpusech v celkové míře 2,36 % (míru shody ovlivňují citace právních předpisů, judikátů a literatury). Nejen tento údaj, ale i posouzení samotného spisu vede k závěru, že habilitant předkládá své původní dílo.

II. Podrobněji k obsahu

Pro autora a jeho práci je klíčový pojem nároku. Chápe jej jako pojmenování faktické situace, kdy se jedna osoba může vůči druhé domáhat, aby vykonala, anebo opomenula konkrétní čin (popř. činnost), a druhá osoba nemá jinou možnost, než takový čin (popř. činnost) vykonat, anebo opomenout. Vlastně nejde o nic jiného, než že jeden může po druhém chtít plnění (*dare, facere, omittere, pati*) a druhý musí plnit, ovšem nárok je v tomto pojetí očištěn od právní kvalifikace a právního titulu.

Pojmeme-li nárok takto, záleží, jak jej právo uchopí. Nárok je chápán jako nástroj k prosazení určitého zájmu, který má podobu subjektivního práva. Z uvedeného vyplývá, že se nárok takto pojatý nespojuje se samotným subjektivním právem, takže se k jednomu nároku může připojit více subjektivních práv (ať již povahy věcněprávní nebo obligační atd.), ale stále půjde o jeden nárok, byť může být vícenásobně právně kvalifikovatelný. To je předmětem zkoumání v posuzovaném díle.

Autor vychází z toho, že vícenásobná právní kvalifikace nároku přichází v úvahu, pokud několik právních norem (ze kterých žádná nevyklučuje aplikaci další z nich) současně umožňují oprávněnému domáhat se vůči povinnému téhož konání, anebo nekonání za předpokladu, že oprávněným i povinným jsou z hlediska těchto právních norem tytéž osoby (s. 23).

Případy vícenásobně právně kvalifikovaných nároků rozdělil habilitant do tří skupin na nároky kvalifikovatelné buď kumulativně, anebo souběžně a pak ještě na nároky s hlavní a vedlejší kvalifikací. Toto třídění není samoúčelné: má teoretické důsledky a také praktický dopad, pokud jde o podmínky uplatnění vícenásobně kvalifikovatelného nároku, čemuž se podrobně věnuje kapitola IV., a také pokud jde o procesní souvislosti (kapitola V.).

Mohou nastat zvláštní případy, kdy se může zdát, že přichází v úvahu možnost vícenásobné právní kvalifikace, ale souběžná aplikace právních norem je nepřípustná, protože vzájemný vztah předmětných právních norem je takový, že vylučuje jejich souběžnou aplikaci. To jsou případy korekce, subsidiarity nebo konzumpce jedné normy druhou, kdy dochází k souběhu norem jen zdánlivému. O těchto otázkách pojednává kapitola III.

Na kapitoly I. – IV., které jsou ukotveny v hmotném právu, navazuje kapitola V. pojednávající o procesních souvislostech vícenásobné kvalifikace nároku. Podstatná je v této souvislosti otázka, co je předmětem řízení se zřetelem k případu, že vícenásobná právní kvalifikace nároku přichází v úvahu. Autor se rozhodně přiklání k pojetí, že předmětem řízení je i v případě vícenásobně kvalifikovaných nároků jeden ucelený předmět řízení - pro něj volí označení *jednotný skutkový stav* (s. 73). Věnuje argumentaci v jeho prospěch i samotnému pojmovému vymezení jednotného skutkového stavu značné úsilí (s. 74 a násl.).

O jednotný skutkový stav jde v případě, kdy jeden a tentýž skutkový stav (tedy stav, z něhož právo vzniká) naplňuje skutkové podstaty několika právních norem. Rovněž v této partii se vychází z třídění případů vícenásobně kvalifikovaných nároků, jak jejich podoby formuloval v kapitole II. a autor odpovídá na otázku, jak se v těchto případech projevuje zvolený přístup k pojetí problematice.

Po shrnutí výsledků teoretické části (kapitola VI.) autor přikročil k rozboru kazuistiky. Rozdělil je - jak uvedeno výše, do tří kapitol. Již v úvodu vytkl, že se zaměří na nejvýznamnější situace a že i tak půjde jen o výseč ze širokého záběru, kam může otázka vícenásobné právní kvalifikovatelnosti dopadat (s. 3). I při této redukci se práce věnuje většímu počtu kazuistik, z nichž by ohledně každé z nich mohla být napsána zvláštní monografie.

Habilitant se s autorskou a hlavně *vědeckou* invencí zabývá např. otázkami, zda vadné plnění představuje škodu (s. 91 a násl.), za jakých okolností lze v případě zadržení cizí věci využít nejen vindikaci, ale i právo na náhradu škody, konkrétně požadovat *restitutio in integrum* (s. 106 a násl.), nebo jak to je se subsidiaritou práva na vydání bezdůvodného obohacení vůči právu na náhradu škody (s. 132 a násl.). Argumentace, na jejímž základě autor prezentuje závěry k pojetí otázkám, je promyšlená, opřená o důkladné znalosti.

III. Shrnutí

Podle mých znalostí a mého odborného přesvědčení považuji za významná následující zjištění:

1. Posuzovaná habilitační práce je původní dílo vyzrálé vědecké osobnosti. Vykazuje kvalitu vědecké monografie. Je výsledkem důkladné badatelské práce a zkoumání otázek, jimž se habilitant věnuje dlouhou dobu. Ve spisu autor prokázal nadprůměrné znalosti nejen v oblasti občanského práva hmotného, ale i v dalších souvisejících právních oblastech.
2. Přínos předloženého díla je především v tom, že přináší nový pohled na závažnou problematiku ochrany soukromých práv. Přístup, který autor zvolil, se v uceleném zpracování ve slovenském (ale např. ani v českém) dosud nevyskytl. Literatura se dotkla jen sporadicky

některých dílčích otázek, jiné řešila více méně intuitivně judikatura. Habilitant přináší ucelené a systematicky strukturované pojednání soustředěné na problematiku, jak je podle jeho názoru juristicky správné a sociálně prospěšné přistupovat k řešení právních případů, kdy je na konkrétní situaci (poměr dvou osob) možné aplikovat současně několik právních norem. S tím je spojena řada otázek, které habilitant v práci postupně zkoumá a nabízí jejich řešení.

3. Uvádím-li, že autor přináší nový pohled, neznamena to, že staví na zelené louce. Významnou inspirací je mu zejména doktrína zformovaná v německy mluvících státech a také v Polsku, popř. i některé dílčí přístupy, které se prosadily v České republice. Habilitant si dobře uvědomuje, že tyto zahraniční poznatky a zkušenosti nelze do slovenského prostředí mechanicky přenést. Přistoupil tedy k jejich kriticko-analytickému vyhodnocení a na tomto základě i za použití regionální i historické komparace formuluje vlastní přístup k dostatečným teoretickým fundusem. To je patrné jak v koncepční rovině (srov. samotný pojem vícenásobné právní kvalifikace nároku), tak i při řešení dílčích otázek, v zahraničních jurisdikcích neaktuálních nebo neznámých (teorie subsidiarity práva na vydání bezdůvodného obohacení, specifická ochrana oprávněného dědice, „dorovnávání“ náhrady za škodu na zdraví náhradou újmy podle ustanovení o ochraně osobnosti, teorie jednotného civilního deliktu aj.).

4. Výsledkem je původní a obsahově v nejednom směru unikátní dílo. Autorovy závěry přirozeně mohou vyvolat diskusi a myslím, že i autor sám to předpokládá. Již to samo o sobě povede k rozvoji oboru občanského práva na Slovensku a postupně to může ovlivnit i právní praxi.

IV. Otázky pro habilitanta:

1. Habilitační práce se, pokud jde o pozitivní právo, opírá o platný *Občiansky zákonník* (zák. č. 40/1964 Zb.). Přináší návrh nové slovenské civilní kodifikace se zřetelem k záběru habilitačního spisu nějaké nové podněty?

2. Vzhledem k tomu, že literatura z oboru i odborná veřejnost většinou chápe pojem nároku odlišně, než jaký význam mu (přesvědčivě sice, ale v rozporu s aktuálně ustáleným jazykovým vnímáním) dává autor ve svém díle (zejména s. 10 a násl.). Autor si jistě uvědomuje, jaká jsou s tímto koperníkovským obratem spojena rizika. Zajímá mě, zda neuvažoval o zavedení jiného označení (pojmu) než nárok pro označení faktické situace, v níž se jedna osoba může něčeho domáhat vůči druhé, vzhledem k tomu, že pak by změna paradigmatu byla patrně vnímána jako přijatelnější.

Závěr:

Habilitační práce JUDr. Milana Hlušáka, PhD. *Viacnásobná kvalifícia nárokov v súkromnom práve* splňuje požadavky kladené na habilitační práce v oboru Občanské právo. Doporučuji proto příslušné vědecké radě pokračovat v zahájeném habilitačním řízení a v případě úspěšné obhajoby udělit kandidátovi titul docent v oboru občanské právo.

20. 4. 2026

prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Dr. h. c., v. r.

Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
Katedra občanského práva

P O S U D E K
oponenta habilitační práce

- Jméno a příjmení habilitanta: JUDr. Milan Hlušák, PhD.
  - Působíště uchazeče: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, Katedra občanského a obchodního práva
- Název habilitační práce: Viacnásobná kvalifikácia nárokov v súkromnom práve
  - Datum uzavření rukopisu: 5.12.2025
  - Obor habilitačního řízení: Občianské právo
- Jméno a příjmení oponenta: prof. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.
  - Působíště oponenta: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva
  - E-mail: elischer@prf.cuni.cz
- Kontrola originality:
  - dle protokolu o originalitě plyne tato shoda v korpusech: Korpus CRZP: 2.02% (184), internet: 0.46% (293), Wiki: 0.53% (61), Slov-Lex: 0.00% (0). Celková míra podobnosti textu je 2,36 %. Míra podobnosti je dána v rozhodující míře citováním shodných právních předpisů, doktríny a zejména judikatury. I na základě posouzení práce samotné lze uzavřít, že předložená práce je originálním dílem a je výsledkem tvůrčí činnosti autora.

1. Zhodnocení významu habilitační práce pro obor habilitačního řízení

Předložený text habilitační práce deklaruje ambiciózní a dogmaticky náročný cíl: ujasnit a systematizovat problematiku vícenásobné právní kvalifikace nároku, a to v přímé konfrontaci s příbuznými, avšak odlišnými instituty, jako je souběh právních norem, resp. kumulace a alternace nároků. Z hlediska přínosu pro obor občanského, potažmo celého soukromého práva, lze tento záměr i zvolený přístup hodnotit jako přínosný a stále aktuální.

Význam habilitační práce na dané téma tak lze kromě jiného spatřovat v několika rovinách. Autor usiluje o odstranění terminologické a dogmatické nejasnosti, když identifikuje mezeru v české a slovenské civilistice. Zatímco německá či rakouská právní věda (tzv. *Anspruchskonkurrenz*

vs. *Normenkonkurrenz*) má tyto instituty relativně detailně rozpracované, v našem prostředí se pojmy souběh norem, souběh nároků a vícenásobná kvalifikace často zaměňují a analytické komplexní uchopení chybí. Autorovo vymezení – kdy zdůrazňuje, že vícenásobná kvalifikace znamená, že z vícero norem vyplývá právo požadovat *totéž plnění (identický předmět)* – tvoří základ pro jakékoliv jeho další teoretické úvahy.

Za jeden z přínosů práce lze považovat autorovu snahu o dekonstrukci zažitých, avšak dogmaticky často neobhájených soudních "manter". Autor explicitně zmiňuje tzv. absolutní subsidiaritu bezdůvodného obohacení, kdy soudy často mechanicky (a zjednodušeně) zamítají nároky z bezdůvodného obohacení s poukazem na existenci smlouvy či deliktu, aniž by zkoumaly skutečnou povahu vztahu norem. Pokud kupř. dojde k neplatnému převodu vlastnického práva k věci, na jejímž základě nabyvatel věc užívá, vyvstává klasická otázka, zda se vlastník může domáhat vydání plodů a užitků z titulu ochrany vlastnictví (vindikační nárok), anebo z titulu bezdůvodného obohacení za užívání cizí věci bez právního důvodu.

Dalším pozitivně hodnoceným aspektem je přesah do civilního procesu. Otázka vícenásobné právní kvalifikace totiž není jen akademickým cvičením, ale má své (často) fatální dopady na vymezení předmětu řízení (skutek vs. nárok) a překážku věci rozsouzené (*res iudicata*). Např. žalobce uplatní nárok na náhradu škody na zdraví z titulu objektivní odpovědnosti provozovatele dopravy a soud žalobu zamítne. Může žalobce následně podat novou žalobu na totéž plnění ze stejného skutku, ale tentokrát z titulu obecné subjektivní odpovědnosti za škodu? Odpověď závisí právě na tom, zda jde o dva různé nároky (kde by nová žaloba byla možná), anebo o jeden nárok s vícenásobnou právní kvalifikací (kde by působila překážka *rei iudicatae*).

Konečně, kvituji přesahy do občanskoprávní kasuistiky: druhá (praktická) část práce slibuje aplikaci teoretických závěrů na konkrétní problémy, přičemž autorův výběr situací (např. souběh smluvní a deliktovní odpovědnosti za škodu, vztah odpovědnosti za vady a náhrady škody a řada dalších) představuje ty z obtížnějších partí soukromého práva.

Práce tak představuje originální a ucelený koncept, který může sloužit jako vodítko pro řešení podobných problémů nejen v slovenském, ale vlastně i v českém právním prostředí. Jejím hlavním přínosem je tedy určité systémové zpracování dosud roztráštěné problematiky a vytvoření funkčního modelu pro právní praxi.

Z předloženého textu vyplývá, že habilitační práce JUDr. Milan Hlušáka, Ph.D., aspiruje na to být přínosnou (vyváženě teoretickou i praktickou) monografií v oboru občanského práva, resp. soukromého práva vůbec. Její význam spatřuji zejména v zaplnění mezery v odborné literatuře, v propojení teorie s kasuistikou a konečně v kritické analýze reálných aplikačních problémů s návrhy na jejich řešení. Ukazuje rovněž na erudici autora a jeho schopnost abstraktního analytického myšlení.

Závěr: Pro obor habilitačního řízení (právo občanské) se tak jedná o relevantní dílo, které prokazuje schopnost autora vědecky uchopit zkoumanou problematiku, korektně s ní pracovat, syntetizovat složité (mnohavrstevné) právní problémy a přinášet nová (argumentovaná) řešení pro právní praxi. Práce tak má svůj potenciál stát se referenčním dílem pro teorii i praxi občanského práva, což se od habilitačních prací očekává a vyžaduje.

2. Vyjádření k postupu řešení problému, použitým metodám a splnění určeného cíle, stanovisko k výsledkům habilitační práce a k původnímu přínosu předkladatele habilitační práce:

Text (146 stran včetně úvodu a závěru) je celkově přehledně a jasně členěn, jeho struktura je logická, jednotlivé výklady na sebe souvisle navazují. I další vnitřní členění odpovídá klasickým doktrinárním přístupům, zejména je respektováno předepsané členění pro odborný text, tj. úvod

do problematiky, shrnutí dosavadního stavu poznání a odborné diskuse nad problémem, stručný rozbor judikatury a další teoretická východiska, nakonec závěr a úvahy *de lege ferenda*.

Při kritickém zhodnocení úvodu habilitační práce z hlediska metodologie, robustnosti a formulace výzkumných otázek musím ovšem konstatovat, že posuzovaný text vykazuje určité rezervy, které doporučuji (bude-li se s tím autor ztotožňovat) pro účely publikace habilitačního spisu odstranit.

Autor ve svém úvodu metodologii výslovně nepojmenovává ani nedefinuje. Z kontextu a struktury práce (rozdělení na teoretickou a praktickou část) lze spíše *implicitně* dovodit, že bude využívat standardní metody právní vědy: analyticko-dogmatickou metodu (při rozboru právních norem a doktrinálních pojmů i zákonných termínů), metodu logické dedukce a v druhé části pak metodu kazuistickou (aplikace závěrů na konkrétní definované případy). Postrádal jsem nicméně zmínku o tom, zda autor zapojí například komparativní metodu (srovnání s německou či rakouskou dogmatikou, z níž tyto instituty historicky vycházejí, popř. s jinými právními systémy), a co si od takové metody slibuje (proč ji využívá), což by se u habilitační práce na toto téma nabízelo.

Mám tedy za to, že metodologie by mohla být vymezena důkladněji, resp. že úvod k habilitačnímu opusu na dané téma by rozhodně mohl a měl být robustnější. Pro text aspirující na habilitační úroveň je předložené uvození do problematiky sice čtivé a logické, ale stručné a zjednodušující. Co mi v úvodu citelně chybí je reálné zhodnocení dosavadního stavu poznání. Autor sice zmiňuje, že problematika "nie je v našej právnej vede príliš rozpracovaná", ale chybí alespoň rámcový odkaz na klíčové autory, doktrinální přístupy či judikaturu, na které bude navazovat nebo vůči kterým se bude vymezovat. Rovněž cíle jsou popsány spíše vágně ("pokúsime sa vymedzit", "budeme sa snažit"). Pokud jde o zdůvodnění výběru kazuistiky, autor uvádí, že vybere "len tie najvýznamnejšie situácie", ale čtenáři nevysvětluje klíč, podle kterého je vybíral.

Výzkumné otázky a hypotézy nejsou v textu formulovány explicitně. Čtenář tak může spíše jen spekulovat, zda autor text staví na implicitních hypotézách, resp. otázkách, kupř.: (i) jaký je přesný dogmatický rozdíl mezi souběhem norem, souběhem nároků a vícenásobnou právní kvalifikací téhož nároku? (ii) jaké jsou hmotněprávní a procesní důsledky vícenásobné právní kvalifikace pro uplatnění nároku před soudem? (iii) zda dosavadní aplikační praxe (např. automatické dovozování subsidiarity nároku na vydání bezdůvodného obohacení) je dogmaticky nesprávná a neposkytuje dostatečně odůvodněná řešení atp.

Předložený úvod k habilitačnímu spisu tak funguje spíše jako populárně-naučná předmluva než jako rigorózní vědecký úvod. Aby odpovídal současným standardům habilitační práce, měl by autor explicitně definovat použité vědecké metody, jasně formulovat hlavní výzkumnou otázku (případně dílčí otázky a pracovní hypotézy) a zasadit hlouběji svůj výzkum do kontextu dosavadní tuzemské i zahraniční literatury.

Závěr: Navržený postup řešení problému – z hlediska metodologického – se mi jevil adekvátní a logicky konzistentní. Autor identifikoval reálný problém, rozložil jej na dílčí zkoumané problémy (témata) a zvolil adekvátní metodologické nástroje k jejich řešení. V závěru proponuje řešení uvedených problémů. Vytýkám absenci explicitního vymezení metodologie v samém úvodu a absenci jasně formulovaných výzkumných otázek (hypotéz).

3. Vyjádření k rozsahu a úrovni použitých zdrojů a práce s nimi, bibliografické citace, poznámkový aparát

Seznam literatury představuje po mém soudu kvalitní, reprezentativní a odborně fundovaný základ, který plně odpovídá náročným požadavkům kladeným na habilitační práci v oboru občanského práva, konkrétně pro téma vícenásobné kvalifikace nároků v soukromém právu.

Z hlediska rozsahu a jazykové i geografické diverzity je výběr pramenů reprezentativní, neboť autor se neomezuje pouze na domácí slovenskou a českou literaturu (např. Eliáš, Gábriš, Melzer, Knappová, Wintř, Švestka, Števíček, Novotná, Ovečková, Luby, Dulák, Lazar, Fekete, Macur, Blaho a mnoho jiných), ale organicky zapojuje klíčová zahraniční díla z německé, rakouské, polské a (omezeně) i angloamerické právní vědy. Přítomnost určujících německojazyčných monografií a článků věnovaných přímo problematice „Anspruchskonkurrenz“ (Arens, Betzelt, Georgiades) i polských prací o „zbiegu norm“ (Łętowska, Ohanowicz) svědčí o komparativně-dogmatickém přesahu zkoumání.

Úroveň použité literatury je vysoká, jelikož kombinuje klasická díla právní teorie a metodologie (Larenz, Bobbio, Hohfeld, Ross), historické exkurzy, standardní i velké akademické komentáře a úzce specializované časopisecké studie. Autor prokazuje schopnost pracovat s prameny na pomezí hmotného i procesního práva, což se jeví pro ucelené uchopení daného tématu nezbytné. Celkově lze tedy konstatovat, že rešeršní základna je z hlediska struktury, širě záběru i teoretické hloubky adekvátní pro sepsání vědecky přínosného díla.

V některých pasážích byly využity závěry učiněné autorem, které již byly dříve publikovány (statí nebo učebnicově), na což autor korektně v poznámkovém aparátu upozornil (srov. kupř. HLUŠÁK, M. Pojem nároku v súkromnom práve. In *Historia et theoria iuris*, 2023, roč. 15, Supplementum, s. 40–50; HLUŠÁK, M. Súbeh reivindikačného a odškodňovacieho nároku. In *Právny obzor*, 2023, 106, č. 3, s.177–188; HLUŠÁK, M. Uvod do zavazkového práva. Trnava: Trnavska univerzita v Trnave, 2025).

Je ve vědecké práci tohoto formátu samozřejmé, že autor konfrontuje základní názory české, slovenské i zahraniční doktríny a odlišná stanoviska jednotlivých autorit v daném oboru, přičemž současně přichází i s vlastním postojem a vysvětlením ke zkoumaným problémům, a činí tak pomocí přesvědčivých argumentů.

Poznámkový aparát je veden korektně, je adekvátní, povětšinou přehledný a čtenářsky přívětivý. Má obecná připomínka je spíše formálního rázu a týká se velikosti písma v poznámkovém aparátu (doporučuji zmenšit, aby došlo k vizuálnímu oddělení vlastního textu a poznámkového aparátu – mám za to, že je zvolena stejná velikost). Rovněž na několika místech (tj. nikoliv systémově) se zdá, že autor do poznámky pod čarou vtělí poměrně rozsáhlý text, jenž není jen (marginálním) doplněním hlavního výkladu ale spíše svébytnou a zajímavou úvahou, která by jinak obstála v samém textu práce; patrné je to zejména u poznámek č. 14, 121, 131, 144. Doporučuji zvážit „odlehčení“ poznámkového aparátu v uvedeném smyslu.

Závěrečné shrnutí: Práce se opírá o excelentní a mezinárodně pestrou pramennou základnu, která plně odpovídá nárokům na habilitační spis. Autor zdařile syntetizuje tuzemskou i zahraniční doktrínu, korektně cituje a přesvědčivě argumentuje vlastní stanoviska. Poznámkový aparát je pečlivý a přehledný. Drobné formální výhrady směřují pouze k doporučení zmenšit velikost písma v poznámkách pod čarou (pro lepší vizuální oddělení) a zvážit přesun některých rozsáhlejších úvah přímo do hlavního textu.

4. Vyjádření k systematice, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni habilitační práce

Předložená struktura habilitační práce vykazuje potřebnou míru logické provázanosti, systematické preciznosti a odpovídá náročným standardům kladeným na vědecké monografie v oblasti práva. Celková koncepce je zde účelně rozdělena na část teoretickou (Část A) a část praktickou, resp. kazuistickou (Část B), což umožňuje autorovi nejprve vybudovat pevný dogmatický základ a ten následně aplikovat na konkrétních a sporných institutech soukromého práva.

Teoretická část postupuje deduktivně od obecných pojmů ke specifitějším aplikačním a procesním otázkám. První kapitola logicky ukotvuje samotný pojem vícenásobné právní kvalifikace nároku a vymezuje jej vůči příbuzným institutům (konkurence nárokových norem, kumulace, alternace), čímž si autor „čistí“ pomyslný terminologický stůl. Druhá kapitola navazuje typologií tohoto jevu (kumulativní, souběžná a vedlejší kvalifikace). Třetí kapitola vhodně zařazuje negativní vymezení – tedy situace, kdy o vícenásobnou kvalifikaci nejde (zdánlivý souběh, pravidla *lex specialis*, *lex consumens* atd.). Ocenil jsem promyšlenou vnitřní symetrii práce, kdy autor v kapitolách IV (hmotněprávní podmínky uplatnění) a V (procesní souvislosti, předmět řízení) systematicky aplikuje své závěry na všechny tři dříve vymezené podoby kvalifikace z kapitoly II.

Kazuistická část (Část B) plynule přenáší teoretické poznatky do praxe. Výběr témat v kapitolách VII až IX je reprezentativní, neboť pokrývá ty oblasti soukromého práva, kde v aplikační praxi dochází ke střetům právních kvalifikací nejčastěji (odpovědnost za vady, ochrana vlastnictví a držby vs. bezdůvodné obohacení či náhrada škody, a konečně samotná odpovědnost za škodu včetně klasického problému souběhu náhrady škody *ex contractu* a *ex delicto*). Postup od věcných práv k závazkovým (deliktním) mi přišel logický a přehledný.

Z kritického hlediska lze struktuře vytknout v zásadě jen jedinou absenci. Zatímco teoretická část je uzavřena vlastním shrnutím (kapitola VI), na samém konci práce (po kapitole IX) zcela chybí celkový závěr monografie. Domnívám se, že vědecká práce by měla být zakončena ucelenou syntézou, která propojí teoretická východiska z části A s praktickými poznatky získanými v kazuistické části B, a nabídne čtenáři finální zhodnocení zkoumané problematiky *de lege lata* i případné úvahy *de lege ferenda*.

Drobnou systematickou připomínkou by také mohlo být přesunutí kapitoly III (vyloučení kvalifikace) před kapitolu II (podoby kvalifikace), aby autor nejprve zcela oddělil to, co vícenásobnou kvalifikací není, a až poté detailně rozebíral její skutečné formy; nicméně i stávající řazení je dogmaticky obhajitelné.

Závěr: Struktura práce je logická, precizní a odpovídá standardům vědecké monografie. Účelné rozdělení na teoretickou (Část A) a kazuistickou (Část B) rovinu umožňuje plynulý a funkční přechod od budování dogmatických základů k řešení konkrétních aplikačních problémů. Výběr praktických témat je reprezentativní a systematicky přehledný. Hlavní výtkou je absence celkového závěru na samotném konci práce, který by obě části syntetizoval a nabídl finální zhodnocení *de lege lata* i *de lege ferenda*.

5. Připomínky k textu a závěrům habilitační práce

Ke kapitole I. Autor se zde zřiká tradičního německého pojmu *Anspruchskonkurrenz* a člení zkoumání několikanásobné kvalifikace nároku do vícero logických rovin: zda konkrétní skutkový stav vůbec naplňuje znaky skutkových podstat více norem současně (např. zda je zadržování věci automaticky bezdůvodným obohacením), zda se aplikovatelné normy navzájem nevylučují na základě pravidel jako *lex specialis*, *lex primaria* či *lex consumens* (např. sporná absolutní subsidiarita bezdůvodného obohacení), jak postupovat, pokud dotčené normy stanoví pro uplatnění nároku odlišné podmínky (např. různé promlčecí či prekluzivní lhůty) a jaké jsou dopady do procesní roviny, zejména optikou předmětu řízení (*Streitgegenstand*), změny žaloby, překážky litispendence a věci rozsouzené (*res iudicata*).

Dále se autor vymezuje vůči tradičnímu německému dogmatickému sporu o povahu souběhu: jde o **souběh nároků** (*Anspruchskonkurrenz*), nebo o **jeden nárok s vícero právními základy** (*Anspruchsgrundlagenkonkurrenz*)? Autor odmítá převažující německý a polský přístup, který ztotožňuje nárok se samotným subjektivním právem (pohledávkou), a z něhož logicky plyne, že více aplikovatelných norem generuje více samostatných nároků. Namísto toho autor pléduje pro **koncepti jednotného nároku**. Nárok definuje nikoliv jako subjektivní právo, ale jako "myslenkovou zkratku" či "faktickou situaci", ve které jedna osoba musí něco konkrétního konat

(např. zaplatit 1.000 eur) a druhá se toho může domáhat (jedna faktická situace = jeden nárok). Subjektivní právo je pouhým titulem. V závěru se autor vypořádává s námitkami odpůrců jednotného nároku (Arens, Ohanowicz, Schlechtriem), zejména s problémem odlišných promlčecích lhůt. Autor argumentuje, že promlčení není vlastností samotného nároku, ale stavem, kdy povinnost již nelze vyvozovat z konkrétní normy. Nárok jako takový tedy trvá dál, dokud neuplyne lhůta i podle posledního zbývajících právního titulu.

Autorův přístup je myšlenkově, myslím, velmi odvážný a nabízí patrně elegantní řešení řady složitých procesních situací. Z hlediska hmotněprávní dogmatiky však text dle mého názoru vyvolává několik dalších otázek. Nemám autorovi za zlé, že opouští klasické civilistické chápání nároku vycházející z pandektistiky (srov. § 194 BGB: *právo požadovat od jiného konání nebo opomenutí* jakožto dospělé, žalovatelné stádium subjektivního práva), kladu si nicméně otázku, zda redukce hmotněprávního nároku na pouhý faktický stav (očistěný od právní kvalifikace) *de facto* nestírá rozdíl mezi hmotněprávním nárokem a procesním uplatněním (nárokem v procesním smyslu/předmětem sporu).

Zatímco problém promlčení autor vyřešil poměrně obratně (promlčuje se konkrétní titul, nikoliv sama faktická možnost domáhat se plnění). Pokud ovšem existuje pouze jeden jediný nárok, jak autor vysvětlí situace týkající se postoupení pohledávky nebo hmotněprávního zajištění? Lze postoupit "nárok na náhradu škody" a ponechat si "nárok z bezdůvodného obohacení", pokud jde o jednu a tutéž "faktickou situaci"? Jak se chová ručení, které bylo sjednáno pouze pro smluvní závazek, pokud je nárok uplatňován z titulu deliktu? Zde koncepce jednotného "faktického" nároku naráží na své limity a bylo by dobré znát autorův názor.

Odkaz na W. Hohfelda (a jeho analytickou jurisprudenci) je osvěžující a ukazuje autorův rozhled. Je však otázkou, nakolik je angloamerická analytická koncepce právních pozic (*claim/privilege/power/immunity*) beze zbytku transplantovatelná do středoevropského soukromého práva postaveného na římskoprávních základech.

Autor finálně odmítá pojem "konkurence nároků" (protože nárok je fakticky jen jeden). Odmítá i pojem "konkurence subjektivních práv", protože někdy existuje jen jedno subjektivní právo vyvozené ze dvou norem (např. obecná a objektivní odpovědnost za škodu podle § 420 a § 427 OZ). Za nejpřesnější proto považuje svůj pojem "**vícenásobná právní kvalifikace nároku**".

Autorova odpověď na Schlechtriemovu námitku mne dogmaticky připadala spíše slabší. Autor tvrdí, že ručitel si *může* ručení omezit jen na smluvní titul. Problémem civilistiky však není to, co si strany *mohou* sjednat, ale jaké je **dispozitivní (defaultní) pravidlo**, pokud si neujednají nic.

Autor dále odlišuje svůj koncept od obecného „**souběhu (konkurence) norem**“. Tyto dvě množiny se sice překrývají, ale nejsou totožné. Souběh norem je širší v tom, že zahrnuje i situace, kdy z jednoho skutku vzniká právo na *odlišná plnění* (kumulace/alternace – např. vydání věci a náhrada škody), zatímco autorův koncept, chápu-li jej správně, vyžaduje, aby šlo o nárok na *to samé* plnění. Souběh norem je naopak užší v tom, že vyžaduje *jeden identický skutkový stav*. Autor vysvětluje, že vícenásobná kvalifikace zahrnuje i případy pramenící ze *dvou různých skutkových stavů* (vlastnictví vs. smlouva), což není souběh norem (protože ten vyžaduje jeden skutkový stav).

Německá doktrína nevyčleňuje vztah směnky a kauzální smlouvy ze souběhu nároků nejen kvůli „procesnímu kompromisu“, ale i z čistě hmotněprávních, teleologických důvodů. Směnka je abstraktní cenný papír, jehož účelem je rychlá cirkulace a nezávislost na kauze. Smlouva je kauzální. Sloučit tyto dva instituty do „jednoho faktického nároku“ (jen proto, že znějí na stejnou částku) popírá samotný hmotněprávní smysl směnky.

Autor odlišuje svůj koncept vícenásobné právní kvalifikace nároku od **kumulace a alternace** nároků. Kumulace nastává tehdy, když z jednoho skutku vznikají práva na *odlišná plnění*, která mohou obstát vedle sebe (např. náhrada majetkové škody a zadostiučnění za nemajetkovou újmu). Uspokojení jednoho nekonzumuje druhé. Zatímco **alternace (elektismus)** nastává, když normy zakládají práva na *odlišná plnění*, která se však navzájem vylučují. Oprávněný si musí vybrat

(např. při jednání *falsus procurator* lze požadovat buď splnění smlouvy, nebo náhradu škody). Volbou jednoho zanikají předpoklady pro uplatnění druhého.

Závěrem kapitoly autor shrnuje předchozí výklady do ucelené definice. Vícenásobná právní kvalifikace nároku nastává tehdy, když: a) existuje více právních norem, b) které se navzájem nevylučují (nejde o zdánlivý souběh), c) působí mezi identickými stranami (oprávněný a povinný), d) a umožňují oprávněnému domáhat se *tébož* plnění. Není přitom nutné, aby práva vznikla ze stejného skutkového stavu.

Ke kapitole II. Zde autor avizuje rozčlenění vícenásobné právní kvalifikace do tří nesourodých podskupin: kumulativní, souběžná a vedlejší kvalifikace. Cílem tohoto rozdělení je připravit půdu pro pozdější zkoumání toho, zda tyto odlišnosti mají vliv na hmotněprávní podmínky uplatnění nároku (kap. IV) a procesní souvislosti (kap. V). Autor detailně rozebírá první kategorii – kumulativní právní kvalifikaci nároku. Definuje ji jako situaci, kdy více norem **zabezpečuje uspokojení *totožného zájmu*** (subjektivního práva), který vznikl z *jednoho a tébož skutkového stavu*. Jako **příklad** uvádí dopravní nehodu způsobenou nepřiměřenou rychlostí, kde se potkává **obecná odpovědnost za zavinění** (§ 420 OZ) s objektivní odpovědností z provozu vozidla (§ 427 OZ). Jádrem textu je autorova polemika s tradičním pojetím volby nároku (elektismem). Autor odmítá názory (např. Lubyho či Števíčka), podle kterých si žalobce může vybrat, o kterou normu svůj nárok opře. Argumentuje přitom následovně: skutkový děj je jen jeden (škoda způsobená rychlou jízdou vozidla). Výběrem jen jedné normy by soud uměle "falšoval realitu" a ochuzoval skutkový stav. Kdyby zákonodárce vytvořil pro tuto specifickou situaci jednu speciální normu, šlo by také jen o jeden nárok. Právní kvalifikace je pak výlučnou doménou soudu (*iura novit curia*). Soud není vázán právním názorem žalobce, ale pouze skutkovými tvrzeními a žalobním petitem (návrhem na plnění). Soud proto musí nárok kvalifikovat *kumulativně* podle všech naplněných norem současně.

Autorova kritika Števíčka a paušální odmítnutí práva žalobce na "volbu" právního důvodu naráží podle mého soudu na limity dispoziční zásady civilního procesu. Žalobce je pánem sporu (*dominus litis*). Pokud se žalobce rozhodne uplatnit nárok *vylučně* z titulu objektivní odpovědnosti (§ 427 OZ) a výslovně v žalobě uvede, že *nechce* řešit problematiku zavinění a *nechce*, aby soud věc posuzoval podle § 420 OZ (např. proto, že se chce vyhnout zdoluhavému dokazování (ne)zavinění a stačí mu jistota objektivní odpovědnosti), nutit soud ke "kumulativní kvalifikaci" jde proti vůli žalobce. Mám tedy za to, že zásada *iura novit curia* znamená, že soud zná právo, nikoliv že musí aplikovat všechno myslitelné právo bez ohledu na procesní strategii žalobce. Kumulativní kvalifikace podle § 420 a § 427 OZ současně totiž vytváří schizofrenní procesní situaci. U § 420 se zavinění presumuje a žalovaný se musí exkulpat. U § 427 jde o objektivní odpovědnost s určitou možností liberace. Pokud by soud musel kvalifikovat nárok "kumulativně", musel by provádět dokazování k exkulpaci i k liberaci současně, i když by pro vyhovění žalobě (přisouzení peněz) bohatě stačilo, že se žalovaný nedokázal liberovat podle § 427. Autor tvrdí, že aplikace pouze jedné normy "falšuje realitu". Právo však realitu nepopisuje, nýbrž ji normativně hodnotí. Pokud skutek naplňuje znaky objektivní odpovědnosti, přisouzení náhrady z tohoto titulu realitu pode mého nefalšuje – **pouze** k jejímu vyřešení používá jednodušší a pro poškozeného příznivější právní nástroj.

V dalším textu se věnuje souběžné právní kvalifikaci, která nastává v situaci, kdy aplikovatelné právní normy chrání dva odlišné zájmy a zakládají zcela samostatná subjektivní práva. Tyto kvalifikace jsou navzájem rovnocenné a nezávislé, což znamená, že nemožnost použít jednu normu nijak nevylučuje použití normy druhé. Jako typický příklad autor uvádí požadavek na vrácení pronajaté věci, kterého se vlastník může domáhat jak vindikační žalobou z titulu svého vlastnického práva, tak obligační žalobou z titulu ukončené nájemní smlouvy, neboť každá z těchto norem sleduje jiný účel.

Následně popisuje vedlejší neboli subsidiární právní kvalifikaci nároku. V tomto případě dotčené normy rovněž chrání odlišné zájmy, avšak existuje mezi nimi přísně hierarchický vztah. Vedlejší normu lze aplikovat pouze za předpokladu, že nárok je možné úspěšně podřadit i pod

normu základní. Autor tuto konstrukci ilustruje na situaci vadného plnění, u kterého základní kvalifikaci představuje nárok na slevu z ceny, zatímco vedlejší kvalifikaci tvoří nárok na náhradu škody, přičemž selhání základní kvalifikace má automaticky způsobit i nemožnost kvalifikace vedlejší.

V praxi ovšem může specifický nárok z odpovědnosti za vady například prekludovat, ale poškozený se přesto může za určitých okolností domáhat náhrady škody podle obecných ustanovení, pokud prokáže naplnění jejich specifických předpokladů.

Ke kapitole III. Výklad se věnuje situacím, kdy jsou formálně naplněny skutkové podstaty vícero norem, avšak jejich současná aplikace je vyloučena, protože jedna norma aplikačně vytlačuje druhou. Autor pro tento jev volí termín zdanlivý souběh norem a představuje tři klasická pravidla pro jeho řešení, jež se původně zformovala v trestním právu, a to *lex specialis*, *lex primaria* a *lex consumens*. Zároveň upozorňuje, že v kontextu soukromého práva a vícenásobné kvalifikace nároku nedochází ke skutečnému zrušení jedné normy druhou, ale pouze k vyloučení jejich současného použití v konkrétním případě.

Text v § 14 detailněji analyzuje pravidlo *lex specialis derogat legi generali*, které nastupuje v situaci, kdy speciální norma obsahuje všechny znaky normy obecné a k nim přidává alespoň jeden specifikující znak navíc. Autor zpochybňuje přesnost samotného termínu derogace v rámci jednoho a téhož právního předpisu a navrhuje místo toho hovořit o korekci nebo doplnění obecné normy. Ke korekci, a tedy k výlučné aplikaci speciální normy, by podle něj mělo docházet tehdy, pokud speciální norma stanovuje přísnější a pro oprávněného méně výhodné podmínky než norma obecná, jelikož v opačném případě by oprávněný vždy sáhl po výhodnější obecné normě a speciální úprava by se stala zcela zbytečnou.

Zabývá se pravidlem *lex primaria derogat legi subsidiariae*, podle kterého primární norma vytlačuje normu subsidiární. Autor připomíná, že tento princip pochází z trestního práva, kde typicky brání dvojímu postihu za ohrožení a následnou poruchu nebo za pokus a dokonání čin. Následně zkoumá možnost aplikace tohoto pravidla v soukromém právu, například u vztahu objektivní odpovědnosti za škodu způsobenou vyhozením věci a subjektivní odpovědnosti za porušení povinnosti. Dochází k závěru, že využití argumentu *a minori ad maius* je v civilním právu velmi problematické, protože zde chybí jasné měřítko závažnosti pro určení toho, co je „více“ a co „méně“. Pravidlo podle něj v soukromém právu funguje spíše jen jako popisný závěr v situacích, kdy z výkladu jasně vyplývá úmysl zákonodárce vytvořit pouze doplňkovou normu.

Analyticky se věnuje pravidlu *lex consumens derogat legi consumptae*, tedy principu konzumpce, podle kterého jedna norma pohlcuje neboli konzumuje normu druhou. Autor opět poukazuje na původ tohoto pravidla v trestním právu, kde slouží k zamezení dvojího trestání v situacích, kdy je naplnění jedné skutkové podstaty pouhým nezbytným či nepodstatným doprovodným jevem závažnějšího trestného činu, jako je poškození zámku při vloupání. V civilním právu je však mechanické převzetí tohoto principu mimořádně problematické, neboť i doprovodný jev zde může vyvolávat samostatné a odlišné právní následky. Autor proto navrhuje adaptaci tohoto pravidla pro soukromé právo v tom smyslu, že ke konzumpci dochází tehdy, pokud výklad ukáže, že zákonodárce vytvořil pro určitý okruh případů natolik komplexní a uzavřenou úpravu, která implicitně vylučuje použití jiné obecnější normy. Tuto myšlenku demonstruje na vztahu obecné odpovědnosti za škodu způsobenou pomocníkem a specifické odpovědnosti za škodu na vnesených a odložených věcech, která podle něj obecnou úpravu plně konzumuje, a brání tak obcházení přísné patnáctidenní prekluzivní lhůty.

Moje kritické připomínky a poznámky k tomuto textu směřují především ke stírání dogmatických hranic mezi jednotlivými interpretačními pravidly. Autorova adaptace principu konzumpce pro potřeby civilního práva, definovaná jako „komplexní a uzavřená úprava vylučující jinou normu“, se ve své podstatě téměř neliší od klasického principu *lex specialis derogat legi generali*, o kterém pojednával výše. Snaha za každou cenu implantovat trestněprávní triádu vylučování souběhu do soukromého práva tak může místy působit trochu uměle (třebaže v části B se k některým otázkám autor vhodně vrací).

Navazující výklad představuje exkurz do problematiky skutečné kolize norem, kterou je nutné striktně odlišovat od jejich pouhého souběhu. Kolize nastává v situaci formální neslučitelnosti dispozic norem, typicky když jedna norma určité chování příkazuje a druhá jej zakazuje, nebo když normy vyžadují vzájemně se vylučující plnění. Autor stručně připomíná fungování klasických derogačních pravidel jako *lex posterior derogat legi priori* a *lex superior derogat legi inferiori* s ohledem na ústavní pořádek. Pozornost rovněž věnuje teoreticky obtížně řešitelným kolizím norem uvnitř jednoho a téhož právního předpisu, u kterých představuje dva doktrinární přístupy. Prvním je vzájemná neutralizace kolidujících norem vedoucí ke vzniku mezery v právu, druhým je upřednostnění té normy, která vykazuje silnější hodnotové a funkční opodstatnění.

Ke kapitole IV. Tato kapitola se věnuje problematice vícenásobně kvalifikovatelných nároků z hlediska podmínek jejich uplatnění. Autor vychází z premisy, že pokud dvě různé normy zakládají **totožný** nárok, avšak každá z nich stanoví odlišné podmínky jeho uplatnění, vzniká **praktický problém**, který vyžaduje systematické řešení. Autor představuje tři základní přístupy k jeho řešení: **neutrální přístup**, podle nějž postačí splnění podmínek **alespoň** jedné normy v celém jejich rozsahu; přístup ve prospěch **povinného**, jenž kumulativně vyžaduje splnění podmínek obou norem; a přístup ve prospěch **oprávněného**, jenž umožňuje výběr **podmínek** pro oprávněného nejpriznivějších bez ohledu na ostatní podmínky téže normy. Na ilustraci slouží příklad střetu propadné lhůty s odlišně nastavenou lhůtou promlčení. Autor poté podrobněji rozebírá argumentační základnu neutrálního přístupu – zejména tezi o uzavřenosti normativní konstrukce složené ze skutkové podstaty a právního následku – a konfrontuje ji s protiargumenty, jejichž jádrem je poukaz na to, že trvání na podmínkách jedné normy implicitně vylučuje podmínky normy druhé, aniž by pro to existoval přesvědčivý důvod. Autor dále zpochybňuje argument *contra legem* s odkazem na to, že právní řád takovéto konstrukce za určitých okolností připouští, a relativizuje také argument právní jistoty poukazem na analogii s výkladovými metodami, jejichž výsledky rovněž nejsou vždy předvídatelné.

Co se týče samotné argumentace, autorova kritika teze o *contra legem* konstrukci je sice věcně relevantní, avšak spíše zkratkovitá: poukaz na to, že právo takovéto konstrukce „neraz akceptuje“, nevysvětluje, za jakých podmínek je to ospravedlnitelné, a ponechává tak klíčovou otázku legitimacy otevřenou. Podobně analogie s výkladovými metodami jako protiargument k námitce právní nejistoty není zcela přesvědčivá, neboť uznané interpretační metody mají přinejmenším rámcově stanovená pravidla aplikace, zatímco volný výběr příznivějších podmínek napříč normami takový rámec postrádá.

Autorův text (§20) se detailně zabývá problematikou vícenásobné právní kvalifikace nároků, přičemž autor analyticky rozlišuje mezi kumulativní a souběžnou kvalifikací. V případě kumulativní kvalifikace, kdy jeden skutkový stav (a normy na něj aplikovatelné) směřuje k uspokojení **totožného** zájmu, autor odmítá striktně neutrální přístup a argumentuje ve prospěch vzájemného ovlivňování norem. Navrhuje kompromisní řešení spočívající v teleologické extenzi, při níž by se omezující podmínky jedné normy mohly na základě zkoumání jejich účelu (*ratio legis*) aplikovat i na normu druhou, aby nedocházelo ke zkreslování právní reality. Naopak u souběžné kvalifikace, která chrání dva odlišné právní zájmy, jako je například souběh vlastnické žaloby a nároku z nájemní smlouvy, autor logicky a správně dovozuje jejich vzájemnou nezávislost, z čehož plyne, že pro úspěšnost nároku postačuje naplnění podmínek alespoň jedné z aplikovatelných norem.

Kvituji autorovu snahu o precizní teoretické uchopení a strukturování problému, nicméně navrhovaný koncept teleologického rozšiřování podmínek u kumulativní kvalifikace vyvolává určité pochybnosti z hlediska zachování právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování. Spoléhání se na to, že soudy budou v každém jednotlivém případě složitě dovozovat *ratio legis* a rozhodovat, zda se má určitá podmínka přenést do jiného normativního komplexu, může v aplikační praxi vést k výrazné nejednotnosti a k nebezpečí nepřijatelné soudcovské tvorby práva. Textu by na těchto místech, mám za to, prospělo hlubší zamyšlení nad limity této metody a případné zařazení širšího spektra praktických příkladů z aktuální judikatury, které by jasněji

vymezily mantinely, za nimiž se teleologická extenze stává zásahem do výlučné pravomoci zákonodárce.

Ke kapitole V. Autor v páté kapitole plynule přechází od hmotněprávní analýzy k procesním souvislostem vícenásobné kvalifikace nároku. Jádrem předestřené problému je vymezení předmětu řízení (*Streitgegenstand*), tedy klíčová otázka, zda nárok s vícero možnými právními kvalifikacemi představuje jeden ucelený procesní nárok, nebo zda každá myslitelná kvalifikace tvoří samostatný předmět sporu. Zvolený teoretický přístup má zcela zásadní procesní důsledky, a to zejména pro posuzování přípustnosti změny žaloby a pro uplatnění překážek probíhajícího řízení (litispendence) a věci rozsouzené (*res indicata*). Na praktickém příkladu škody způsobené opilým řidičem autor názorně demonstruje, že pojetí vícenásobné kvalifikace jako jediného uceleného předmětu řízení brání po zamítnutí žaloby z jednoho právního titulu podat novou žalobu z titulu druhého, zatímco opačný přístup by takový postup umožňoval, avšak vyžadoval by přísnější posuzování změny žaloby v průběhu původního řízení.

V dalším textu (§ 23) se autor věnuje definici předmětu řízení v kontextu vícenásobné právní kvalifikace nároku, přičemž staví do kontrastu dvě hlavní procesní teorie. Odmítá užší koncepci právo zakládajícího skutkového stavu (zastávanou například J. Macurem), která předmět řízení váže na konkrétní hmotněprávní normu a teoreticky tak umožňuje řetězení žalob ze stejného historického děje. Místo toho se autor přesvědčivě přiklání k teorii jednotného skutkového stavu (*Lebenssachverhalt*), jež je dominantní v německém, rakouském i českém právním prostředí. Podle tohoto přístupu tvoří předmět řízení jeden komplexní děj (spolu se žalobním petitem) bez ohledu na počet norem, jejichž skutkové podstaty může naplňovat. Autor trefně argumentuje, že opačný přístup by vedl k umělému štěpení reality a popíral by zásadu procesní ekonomie, přičemž případné tvrdosti tohoto širokého pojetí vůči žalobci lze dostatečně kompenzovat prostřednictvím předběžného právního posouzení věci soudem či institutem obnovy řízení.

Je třeba jistě ocenit, že autor opustil pouhý popis možných variant a jasně se argumentačně vymezil ve prospěch moderního chápání předmětu sporu. Jeho polemika s Macurovým pojetím je logická, přesvědčivá a dobře vystihuje rizika neúměrného zatěžování soudního systému opakovanými spory o téžze základu. Bylo by vhodné případně detailněji rozebrat, jak se teorie jednotného skutkového stavu chová zejména u vedlejší kvalifikace nároku, kde může posouzení toho, zda jde stále o týž historický děj (například u přechodu z vindikační žaloby na vydání bezdůvodného obohacení), činit v aplikační praxi značné výkladové potíže.

Hlavní tezí je, že o jeden skutkový stav se jedná pouze tehdy, pokud existuje faktický průnik mezi skutečnostmi naplňujícími skutkové podstaty dvou různých norem – tedy alespoň jedna právotvorná skutečnost musí současně naplňovat znaky obou norem. Autor tuto logiku ilustruje na příkladech s ukradeným vozidlem: zatímco škoda z dopravní nehody a bezdůvodné obohacení z užívání vozu tvoří dva oddělené skutkové stavy (chybí průnik), nutnost vlastníka pronajmout si náhradní vůz kvůli zadržování jeho auta zlodějem již tvoří jednotný skutkový stav (průnikem je samotná neoprávněná dispozice s vozem). Závěr textu důrazně upozorňuje, že do skutkového stavu, z něhož právo vzniká, se nikdy nezahrnuje samotný fakt neuspokojení tohoto práva (např. nezaplacení dluhu). Z toho autor dovozuje, že například souběh nároku ze smlouvy o zápůjčce a nároku ze zajišťovací směnky, případně souběh vindikačního nároku a nároku na vrácení věci po skončení nájmu, nepředstavují jednotné skutkové stavy, neboť práva z nich plynoucí vznikají z odlišných, vzájemně se neprolínajících historických skutečností.

Striktně analytický přístup autora k rozboru skutkových podstat je precizní, avšak jeho závěry mohou narážet na širší chápání pojmu *Lebenssachverhalt* (předmět sporu) v moderním civilním procesu. Autorovo pojetí je silně vázáno na hmotněprávní vznik nároku. Například u souběhu vindikační žaloby a žaloby z nájmní smlouvy na vyklizení/vrácení věci sice hmotná práva vznikají z různých skutečností (uzavření smlouvy vs. protiprávní zadržování), avšak z procesního hlediska (totožnost skutku) judikatura často vnímá snahu o získání téže věci zpět jako jeden historický děj a jeden předmět řízení, aby se zabránilo řetězení žalob. Redukce skutkového stavu

pouze na moment "vzniku práva" bez zohlednění širšího životního děje a ekonomického účelu sporu tak může být z pohledu procesního práva vnímána jako příliš úzká či umělá.

Závěrečná část textu této kapitoly aplikuje přijatou teorii jednotného skutkového stavu na jednotlivé druhy vícenásobné právní kvalifikace nároku a vyvozuje z nich konkrétní procesní důsledky pro vymezení předmětu řízení, překážky litispendence a věci rozsouzené, jakož i pro posuzování změny žaloby. Autor dovozuje, že kumulativní a vedlejší kvalifikace tvoří vždy jeden ucelený předmět řízení, neboť vycházejí z totožného historického děje, což logicky brání opětovnému projednání věci na základě jiné právní normy po pravomocném skončení prvního sporu. U souběžné kvalifikace autor správně diferencuje podle toho, zda dotčená subjektivní práva vznikla z téhož, nebo z odlišných skutkových stavů. Ve druhém případě, což demonstruje na příkladu souběhu vlastnické žaloby a žaloby z nájemní smlouvy, jde o samostatné předměty sporu, u nichž se překážka věci rozsouzené neuplatní a případné uplatnění druhého nároku v témže řízení byl představovalo změnu žaloby.

U vedlejší kvalifikace autor, mám za to, trochu zjednodušuje vztah mezi primárním a subsidiárním nárokem (například mezi vydáním věci a náhradou škody), když je bez dalšího podřazuje pod jeden předmět řízení. Opomíjí skutečnost, že petit obou žalob se diametrálně liší (vydání druhově či individuálně určené věci versus zaplacení peněžité částky), což by v kontextu standardní dvoupólové (resp. dvoučlenné) teorie předmětu sporu, která petit zahrnuje do své definice, vyžadovalo myslím hlubší procesualistickou reflexi.

K části B (kasuistika). Text analyzuje vztah mezi nároky z vadného plnění (zejména nárokem na slevu z ceny či odstranění vady) a nárokem na náhradu škody v kontextu vícenásobné právní kvalifikace. Autor primárně zastává názor, že samotné vadné plnění nepředstavuje právně relevantní škodu, neboť jím nedochází k újmě na chráněném statku, ale pouze k porušení povinnosti plnit řádně, což je plně a autonomně pokryto úpravou odpovědnosti za vady. Souběžnou právní kvalifikaci tak autor odmítá již z pojmových důvodů. Pro hypotetický případ, že by vada přece jen byla považována za škodu, autor přesvědčivě polemizuje s dosavadní doktrínou a odmítá vyloučení souběhu na základě principu speciality či subsidiarity. Místo toho argumentuje ve prospěch principu konzumpce, podle něhož úprava odpovědnosti za vady pohlcuje úpravu náhrady škody, čímž brání obcházení přísnějších podmínek, jako jsou prekluzivní lhůty pro vytknutí vady.

Dále analyzuje situaci, kdy se vlastník domáhá vrácení své věci, jež byla původně přenechána jinému na základě smlouvy (např. nájem, výpůjčka). Autor zkoumá vztah mezi vindikačním nárokem (z titulu vlastnického práva) a obligačním nárokem (z titulu ukončené smlouvy). Závěrem je, že se nejedná o zdánlivý souběh norem (specialitu, subsidiaritu ani konzumpci), neboť oba nároky vznikají z odlišných skutkových stavů. Jde o tzv. souběžnou kvalifikaci nároku, kdy obě normy působí nezávisle vedle sebe. To má pro vlastníka praktické výhody: proti vindikačnímu nároku nelze vznést námitku promlčení (vlastnické právo se nepromlčuje), čímž lze překonat případné promlčení smluvního nároku. Autor dále dovozuje, že z procesního hlediska zakládá každá z těchto kvalifikací samostatný předmět řízení, přičemž k samotnému souběhu může dojít až po skončení oprávněné detence (kdy se držba stává neoprávněnou).

Rovněž analyzuje otázku, zda se vlastník může domáhat vydání neoprávněně zadržované věci vedle tradiční vindikační žaloby také z titulu vydání bezdůvodného obohacení. Autor argumentuje, že samotná držba cizí věci (tedy faktická možnost s ní nakládat a užívat ji) představuje pro držitele majetkový prospěch, a proto může naplňovat skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení. Praktický význam tohoto teoretického problému spočívá v odlišném obsahu obou nároků a odlišném režimu promlčení (vlastnická žaloba je nepromlčitelná).

Zajímavé jsou i výklady o vztahu mezi vindikační žalobou a žalobou na vydání dědictví oprávněnému dědici nepravým dědicem. Autor argumentuje ve prospěch souběžné kvalifikace obou nároků, čímž dochází k zásadnímu závěru, že oprávněný dědic se může domáhat vydání jednotlivých věcí z dědictví z titulu svého vlastnického práva i po uplynutí promlčecí lhůty

stanovené výslovně pro žalobu na vydání dědictví. Se samotným závěrem nepolemizují, nicméně textu by v daném kontextu myslím svědčilo hlubší kritické zamyšlení nad samotným účelem promlčení u práva na vydání dědictví.

Zkoumá dále vztah mezi zápůřčí (negatorní) žalobou a nárokem na náhradu škody prostřednictvím uvedení do předešlého stavu (naturální restitucí). Autor upozorňuje, že tyto instituty plní odlišné funkce: zápůřčí nárok směřuje k odstranění samotné příčiny rušení výkonu vlastnického práva (např. odstranění cizího zařízení ze střechy), zatímco náhrada škody cílí na odstranění majetkových následků tohoto zásahu (např. oprava poškozené střechy). V určitých situacích však může odstranění následku splývat s odstraněním příčiny (např. odvoz neoprávněně založené skládky z pozemku). V takovém případě dochází k vícenásobné právní kvalifikaci. Autor dospívá k závěru, že nárok na náhradu škody zde funguje pouze jako vedlejší kvalifikace k primárnímu negatornímu nároku. Díky tomu tvoří oba nároky jediný předmět sporu a žalovaný se nemůže úspěšně bránit exkulpací či námitkou promlčení, která by se jinak vázala k náhradě škody, neboť ochrana vlastnického práva má přednost.

Zaměřuje se i na specifickou otázku souběhu kvazi-vindikačního nároku oprávněného držitele a nároku na vydání bezdůvodného obohacení v případech, kdy se třetí osoba ujme držby věci. Autor dochází k dogmaticky striktnímu závěru, že oprávněný držitel může uplatnit kondikční nárok (*condictio possessionis*) výlučně tehdy, pokud třetí osoba nabyla držbu plněním ze strany tohoto držitele. V případech, kdy je držba získána z nepoctivě, například protiprávním odnětím, autor kondikci odmítá s odůvodněním, že držba je v československém právním pojetí pouhým faktickým stavem, nikoliv subjektivním právem k věci, a obohacení tak nevzniká na úkor držitele, nýbrž na úkor skutečného vlastníka. Tam, kde souběh připouští (tedy u plnění), jej klasifikuje jako souběžnou kvalifikaci, což držiteli umožňuje domáhat se vydání věci z titulu ochrany držby i po eventuálním promlčení nároku z bezdůvodného obohacení.

Chápu autorovu snahu o precizní teoretické uchopení povahy držby a důsledné odlišení faktického stavu od subjektivního práva (třebaže na tuto otázku byly v české doktríně vysloveny i odchylné názory). Odmítnutí držební kondikce u protiprávního odnětí věci je tedy logickým důsledkem tohoto tradičního pojetí, nicméně v aplikační praxi může tento závěr vést k oslabení reálného postavení oprávněného držitele, který nedokáže prokázat vlastnické právo, ale potřebuje rychlý a efektivní restituční nástroj proti nepoctivému zásahu do jeho držby. Práci by v této části slušelo širší srovnání s vývojem publiciánské žaloby a případně i komparace se zahraničními úpravami, které otázku *condictio possessionis* řeší flexibilněji. Text rovněž poněkud opomíjí hlubší analýzu procesních aspektů uplatňování těchto nároků.

Z pohledu současné slovenské delikt ní právní úpravy považují za mimořádně aktuální otázku, zda náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění (§ 444 OZ) představuje vyčerpávající (speciální) úpravu náhrady za zásah do zdraví, nebo zda vedle ní může poškozený žádat i náhradu nemajetkové újmy za zásah do osobnosti (§ 13 odst. 2 OZ). Autor rozlišuje mezi škodou na zdraví jako „vnějším“ projevem (objektivně vnímatelná bolest a omezení) a nemajetkovou újmou jako „vnitřním“ zásahem do integrity osobnosti a možnosti jejího rozvoje. Nejvyšší soud SR (R 1/2015) se přiklonil k teorii kumulace nároků. To znamená, že poškozený může uplatnit oba nároky vedle sebe, neboť každý chrání jiný aspekt lidské existence. Autor odmítá názor (např. R. Šorla), že § 444 je *lex specialis* k § 13. Argumentuje, že speciální úprava vylučuje obecnou pouze v případě formálního rozporu, nikoliv pokud obě normy směřují k odčinění odlišných druhů újem.

Ačkoliv autor teoreticky přesvědčivě odděluje „vnější“ projevy (bolest) od „vnitřní“ sféry (rozvoj osobnosti), v praxi bývá hranice mezi ztížením společenského uplatnění a zásahem do možnosti rozvíjet osobnost mlhavá. Pokud soudy přiznávají náhrady podle obou ustanovení, hrozí, že poškozený je za tentýž nepříznivý následek (např. nemožnost sportovat nebo se věnovat koníčkům) odškodněn duplicitně. Toto „rozmnožování“ nároků může vést k nepředvídatelnosti soudních rozhodnutí. Autorova konstrukce, že škoda na zdraví je „vnější“ (zmyslami

preskúmateľná), mi príjde poněkud kontra-intuitívni, nakoľik je bolesť ze své podstaty subjektívni, vnútřní prožitok, který je navenek pouze demonštrován.

Argumentace autora je logicky konzistentní v rámci slovenské tradice oddělování ochrany osobnosti a náhrady škody. Nicméně v širším evropském kontextu (kde se projevuje tendence k jednotnému konceptu nemajetkové újmy (zásah do přirozených práv člověka), např. v českém občanském zákoníku) působí toto striktní oddělování jako komplikovaný relikt.

Oceňuji, že se autor nevyhnul vztahu mezi smluvní (*ex contractu*) a mimosmluvní (*ex delicto*) odpovědností za škodu v kontextu slovenské právní úpravy. Text se proto zabývá otázkou, zda lze jeden škodní nárok kvalifikovat současně jako porušení smluvní povinnosti i jako obecný občanskoprávní delikt. Slovenský občanský zákoník (na rozdíl od mnoha jiných evropských úprav) tradičně nerozlišuje mezi smluvní a mimosmluvní odpovědností (ostatně jako český OZ 1964). Režim je v zásadě jednotný, což v praxi minimalizuje potřebu řešit souběh nároků (stejně promlčení, důkazní břemeno i *exkulpace*). Problém nastává u pojmenovaných smluv (např. smlouva o přepravě), kde zákon stanovuje odchylná pravidla – např. objektivní odpovědnost dopravce, ale s omezeným rozsahem náhrady (jen skutečná škoda) a krátkou prekluzivní lhůtou (§ 769 a § 771 OZ).

Autor dovozuje, že pokud škodu na zásilce způsobil dopravce zaviněně (úmyslně či nedbalostí), může poškozený uplatnit nárok buď podle specifického smluvního režimu (§ 769), nebo podle obecné deliktární odpovědnosti (§ 420). Mezi těmito normami není vztah speciality ani subsidiarity. Při kumulaci nároků je nutné zkoumat účel (*ratio legis*) konkrétních omezení. Autor naznačuje, že zatímco přísná prekluzivní lhůta by se mohla (kvůli právní jistotě) vztahovat na oba režimy, omezení výše náhrady (vyloučení ušlého zisku) by se u zaviněného deliktu uplatnit nemuselo.

Autor, myslím, správně identifikuje, že slovenská koncepce jednotného deliktu je sice praktická, ale teoreticky problematická. Ignoruje totiž fakt, že smluvní strany si v rámci kontraktu často dobrovolně rozdělují rizika. Pokud umožníme poškozenému „utéct“ ze smluvního režimu (který má svá omezení) k režimu deliktárnímu, můžeme tím narušit ekonomickou rovnováhu smlouvy. Pokud dopravce ví, že odpovídá jen do výše skutečné škody, může kupř. nastavit nižší cenu za přepravu. Autorův závěr o řešení skrze „teleologické rozšíření“ (zkoumání účelu normy) v praxi klade vyšší nároky na soudce. Ti musí ad hoc rozhodovat, která smluvní omezení „přežijí“ i v deliktárním režimu. Bylo by zajímavé vidět, jak nad touto otázkou (jednota civilního deliktu) přemýšlí slovenský zákonodárce de lege ferenda (příprava nového OZ).

Klíčový argument textu spočívá v tom, že obecná odpovědnost (§ 420) vyžaduje zavinění, zatímco přepravní smlouva (§ 769) nikoliv. Je legitimní se ptát, zda by hrubá nedbalost nebo úmysl škůdce neměly skutečně vést k prolomení smluvních limitů. Zde se autor přiklání k moderním evropským trendům (např. i v mezinárodní přepravě úmysl prolamuje limity náhrady), což posiluje ochranu poškozeného před *flagrantním* porušením povinností.

6. Otázky k obhajobě

Kromě připomínek k textu samotnému se může habilitant vyjádřit k některé ze zde položených diskusních otázek (netrvám samozřejmě na zodpovězení všech).

- V textu citujete závěr Nejvyššího soudu SR o kumulaci nároků na náhradu škody na zdraví (§ 444 OZ) a náhrady nemajetkové újmy (§ 13 odst. 2 OZ). Jakým způsobem by měly obecné soudy v praxi postupovat, aby při této kumulaci nedocházelo k nežádoucímu dvojímu odškodnění (*overcompensation*) za tentýž nepříznivý následek, zejména u kritéria „ztížení společenského uplatnění“, které se fakticky překrývá se zásahem do možnosti rozvíjet vlastní osobnost
- U náhrady škody na přepravované zásilce navrhuje kumulativní kvalifikaci, která by poškozenému umožnila vyhnout se smluvním omezením (např. vyloučení ušlého zisku)

uplatněním deliktního nároku. Nenarušuje tento přístup princip smluvní svobody a předvídatelnosti rizik, pokud se jedna ze stran může „vyvázat“ z dohodnutých (nebo zákonem předpokládaných) limitů odpovědnosti jen tím, že žalobu postaví na obecném deliktu namísto porušení smlouvy?

- Ve čtvrté kapitole navrhuje u kumulativní kvalifikace nároku řešit odlišné podmínky aplikovatelných norem (např. rozdílné promlčecí či prekluzivní lhůty) pomocí tzv. teleologické extenze – tedy přenášením omezujících podmínek z jedné normy na druhou na základě zkoumání jejich účelu (*ratio legis*). Jak byste reagoval na připomínku, že takový postup ohrožuje předvídatelnost soudního rozhodování a otevírá prostor pro nepřipustnou soudcovskou tvorbu práva? Můžete uvést konkrétní příklad (ideálně podložený judikaturou), na kterém byste demonstroval, kde přesně podle vás leží hranice mezi ještě přípustnou teleologickou extenzí a již nepřipustným zásahem soudu do výlučné pravomoci zákonodárce?
- V textu vážete vymezení skutkového stavu (jakožto základu pro určení předmětu řízení) na moment vzniku hmotného (subjektivního) práva. U souběhu vindikační žaloby a žaloby na vrácení věci z titulu ukončené nájemní smlouvy tak dospíváte k závěru, že se jedná o dva zcela samostatné předměty řízení, neboť práva vznikají z odlišných skutečností. Jak byste obhájil toto své primárně hmotněprávní pojetí skutkového stavu vis-a-vis procesnímu požadavku na hospodárnost řízení a riziku, že váš přístup umožní žalobci po prohře jednoho sporu o vydání věci podat ohledně téže věci žalobu novou, opřenou pouze o jinou část téhož životního příběhu? Je toto riziko reálné, anebo zcela zanedbatelné?

7. Závěr:

Habilitační práce JUDr. Milana Hlušáka, Ph.D. „Viacnásobná kvalifikácia nárokov v súkromnom práve“ splňuje požadavky kladené na habilitační práce v oboru Občanské právo. Doporučuji proto příslušné vědecké radě pokračovat v zahájeném habilitačním řízení a v případě úspěšné obhajoby udělit titul docent v oboru občanské právo.

Datum: 31. 3. 2026

Podpis oponenta habilitační práce
prof. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

prof. JUDr. PhDr.
David Elischer, PhD.

Digitálně podepsal prof. JUDr.
PhDr. David Elischer, PhD.
Datum: 2026.03.31 20:39:36 +02'00'

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu

Autor: Milan Hlušák

Názov práce: Viacnásobná kvalifikácia nárokov v súkromnom práve

Rozsah: 156 strán

---

a) Aktuálnosť habilitačnej práce

Posudzovaná habilitačná práca sa zaoberá problematikou stavu, keď na vzťah medzi dvomi subjektami možno aplikovať viacero právnych noriem súčasne. Podľa autora, riešenie takéhoto problému závisí od zvoleného pohľadu. Tak možno rozlišovať súbeh, resp. konkurenciu noriem, ktorá môže byť zdanlivá alebo skutočná. Od súbehu noriem autor odlišuje viacnásobnú kvalifikáciu nároku s vedomím, že súbeh noriem a viacnásobná kvalifikovateľnosť nároku spolu veľmi úzko súvisia. Koncept viacnásobnej kvalifikácie nárokov základom pre ďalšie úvahy.

Záujem o viacnásobnú právnu kvalifikáciu nároku v súkromnom práve autor zdôvodňuje tým, že problematika súbehu noriem, resp. viacnásobnej kvalifikácie nároku nie je v našej vede príliš rozpracovaná a tento stav považuje za neuspokojivý. Prihliada pritom na rozpracovanosť problematiky v zahraničnej, najmä germánskej oblasti práva, ako aj ojedinelé príspevky domácej tvorby, najmä z polovice 20. storočia (ako napríklad Š. Luby).

Záujem o témy "právny nárok" a problematiky súbehu/konkurencie nárokov sa evidentne oživil v posledných rokoch. Jedným z dôvodov bolo hľadanie odpovedí na riešenie čiastkových otázok, ako napríklad pri rozhodovaní súdov o súbehu nárokov na náhradu ujmy podľa § 13 a 444 OZ alebo diskusiu nad povahou premlčania, ku ktorej došlo v jednej fáze rekodifikačných prác (Števec+Sedlačko vs. Ovečková, 2019). Do tejto diskusie sa zapojil aj M. Hlušák svojim príspevkom o Pojme nároku v súkromnom úprave (2023) a v tomto období jeho záujem o túto špecifickú problematiku zrejme nabral na intenzite.

Okrem čiastkových riešení, snahy o širšie uchopenie témy nachádzame aj v príspevkoch riešiteľov grantu na tému konkurencie nárokov z deliktov a kvázideliktov v mimozmluvných vzťahoch a na pomedzí zmluvného a vecného práva (APVV-20-0171). Posudzované dielo M. Hlušáka nie je obvyklým teoretickým spracovaním vybranej témy. Práca odhaľuje ambície autora poskytnúť teoretické usmernenia spôsobom, ktoré sú vlastné právnej dogmatike.

---

b) Zvolené metódy spracovania

Je potrebné si uvedomiť, že dogmatický spôsob právneho myslenia a skúmania má svoje špecifiká, ktorým sa odlišuje od bežného výkladu práva. Dogmatický výklad sa orientuje na platné právo, s cieľom presne určiť obsah právnej normy. Definičným znakom dogmatiky je systematickosť - právo sa chápe ako logicky usporiadaný systém a analýzou sa sledujú vzťahy medzi normami. Autor si plne uvedomuje osobitosti dogmatického prístupu oproti bežnej analýze. Pri svojom výklade využíva najmä gramatický, systematický, historický a teleologický výklad, ako aj komparatívne prvky výskumu. Zvolený metodologický prístup je primeraný charakteru práce.

Spôsob, ako autor pracuje s právnym textom, právnymi inštitútmi je obdivuhodný. Autor má snahu vysvetľovať pojmy, inštitúty a ich prepojenia vyčerpávajúcym spôsobom. Vďaka veľmi slušnej znalosti cudzích jazykov využíva širšie zdroje poznatkov, a tieto na základe analytických schopností systemizuje v logických výkladoch. Takéto osobné dispozície sú predpokladom pre náročnú dogmatickú analýzu práva. Je celkom pochopiteľné, že pri snahe o komplexnosť a systematickosť výkladu nových riešení autor nenájde dostatočný priestor pre metodologickú reflexiu, t.j. odpovedanie na to, ako určitý problém riešime, či je zvolená metóda vhodná, čo vlastne predpokladá a aké má limity. Metodologická reflexia by mala "kontrolovať a vysvetľovať", ako dogmatická analýza funguje.

Témou práce je viacnásobná kvalifikácia nárokov v súkromnom práve, čo predpokladá, že autor sa v úvode bude venovať nosným pojmom, akým je aj pojem "právny nárok. Autor už na inom mieste (Súkromnoprávny nárok, 2023) ozrejmil svoje výhrady k "tradičnému" chápaniu právneho nároku, spájaného s učením Š. Lubyho (Občianskoprávny nárok, 1958). Problémy vidí v tom, že nárok sa tu spája s vynútiteľnosťou. Možno to je dôvod, prečo pri náčrte problematiky viacnásobnej právnej kvalifikácie nároku, autor svoju predstavu nároku spája s nemeckým výrazom "*Anspruch*" (s. 5) a ďalšími nemeckými výrazmi ako "*Anspruchskonkurrenz*", "*Anspruchsgrundlagen*", resp. "*Anspruchsnormenkonkurrenz*". Autor sa však tejto koncepcii "*Anspruch*" vyhraňuje a vhodný spôsob vymedzenia nároku nachádza v učení Hohfelda, ku ktorému sa vyslovene hlási (s.12).

Pri absencii konkrétneho vysvetlenia nemusí byť postup autora čitateľovi zrejмый, minimálne v tom, aké je spojenie medzi konceptom *Anspruch* (preložený ako nárok) a slovenským právom. Prekážkou môže byť už legálna definícia *Anspruch* (§ 194 ods. 1 BGB), ako "práva od iného požadovať...", nemecky "*das Recht, von einem anderen ein Tun oder Unterlassen zu verlangen*".

Pôvod takéhoto ponímania nároku sa spája najmä s pandektistikou a s učením Berharda Windscheida (19. st.) a jeho doktríny materiálneho nároku (*materielle Anspruch*). Windscheid sa zaoberal pojmom "*actio*" v klasickom rímskom práve, kde týmto termínom označovalo nielen právo na žalobu, ale aj samotné subjektívne právo. Uvádza sa, Windscheid presadením pojmu *Anspruch* do nemeckej právnej vedy chcel zachytiť práve tento "dvojitý" význam pojmu "*actio*". Práve dvojnásobný význam slova "*Anspruch*" viedol k viacerým nekonzistentnostiam, a následnej ostrej kritike tohto konceptu (napr. O. von Gierke). Samotná pandektistika býva kritizovaná za extrémnu abstraktnosť (tzv. pojmová jurisprudencia - *Begriffsjurisprudenz*), ktorá ponúka logické konštrukcie odtrhnuté od reality. Kritici

Windscheidovej teórie dosiaľ upozorňujú najmä na umelé oddeľovanie práva, nároku a žaloby a jeho doktrína sa označuje aj ako "nešťastný pokus spojiť systém hmotných práv, aký pandektizmus prevzal od práva rozumu, so systémom, v ktorom je nárok procesne zameraný na predmet sporu."¹

Ak M. Hlušák prijíma učenie Wesleyho N. Hohfelda (Hohfeld's fundamental legal conceptions) popravde neodskakuje ďaleko od nemeckého konceptu Anspruch. Vzťah medzi učením W. Hohfelda s nemeckou teóriou Anspruch sa totiž označuje ako veľmi úzky - obe sa zaoberajú štruktúrou subjektívnych práv, ale robia to iným spôsobom. Ak sa nemecká teória označuje za praktickú, pretože z pozície veriteľa rieši nároky, ktoré možno žalovať, analytická právna filozofia Hohfelda² sa označuje za teoretickú, ktorá logickým prístupom k právu rozkladá všetky právne pozície. Nemecký Anspruch je tak jednou z Hohfeldových pozícií, tzv. **claim right**.

Z pohľadu metodologickej reflexie je tak potrebné vyhodnotiť, do akej miery spomínané abstraktné koncepcie nároku spájané s konkrétnym obdobím, filozofickým a právnym prostredím prispievajú k objasneniu základnej témy viacnásobnej kvalifikácie nárokov podľa slovenského práva? Problémom nie sú zahraničné inšpirácie vo všeobecnosti. Problémom je selektívna komparácia názorov, ktorá ponecháva alebo dokonca vyvoláva ďalšie nejasnosti. Paradoxne, medzi Windscheidom a Hohfeldom nie je rozdiel v tom, že jeden zastupuje kontinentálny systém a ten druhý, anglosaský. Ukazuje sa, že aj "geograficky" blízka a predsa koncepcie vzdialená doktrína *Aspruch* vyvoláva vrásky najmä teoretikom kontinentálneho práva. Príkladom je idea európskeho súkromného práva, kde sa v dvoch projektoch objavili dva odlišné postoje k nemeckému Anspruch - v PECL v zmysle "claim") a v CESL v zmysle "right to enforce performance".

Ďalšia pripomienka metodologickej reflexie sa týka vyhodnocovaniu postupov a záverov zvolenej dogmatickej analýzy práva. Autor v úvodných častiach konštatuje, že problematika viacnásobnej kvalifikovateľnosti nárokov, či ich súbehu/konkurencie nie je v našej vede príliš rozpracovaná. Príkladom je (ne)riešenie čiastkovej otázky vzťahu nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia k iným nárokom. Dlhoročne prevažujúci postoj o subsidiarite nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia autor nazýva mantrou a z kontextu vyplýva, že mantrou nechápe opakovanú dogmu, ale vyjadruje rozhorčenie nad (podľa neho) neuspokojivým stavom právnej teórie a praxe.

Na tomto exemplárnom príklade autor ilustruje potrebu nového prístupu a uvádza preto dôvody. Autor konštatuje opakovaný výskyt takéhoto postoja v judikatúre a právnej spisbe a špekuluje vplyvom sovietskou právnou vedou. Ako výnimku uvádza článok J. Spišiaka z roku 1956. (s. 132 a nasl.). Nezaoberá sa zdôvodnením, že súbežná aplikácia oboch nárokov by

---

¹ WIEACKER, Franz. *A history of private law in Europe*. Oxford, England: Clarendon Press, 1996. ISBN 9780198258612, s. 141.

² Hohfeld bol zástanca deontickej logiky. Sám Hohfeld študoval najprv chémiu a Cook, jeho propagátor, fyziku predtým, ako sa vydal na právnické štúdium. Uvádza sa, že obaja mali sklón používať analógie z fyzikálnych vied. Podľa HAGE, Jaap C., VON DER PFORDTEN, Dietmar. *Concepts in Law*. ED. Jaap Hage, Dietmar Von Der Pfordten. 2009. vyd. Dordrecht, Netherlands: Springer, 2009. Law and Philosophy Library 88. ISBN 9789048129812. DOI: 10.1007/978-90-481-2982-9, s. 8.

viedla k neriešiteľnému problému; tento postoj hodnotí ako nedostatočný, pretože nevysvetľuje, prečo by právna kondícia mala byť nárokom subsidiárnym.

Argumentácia autora navodzuje dojem, že vyhľadáva a interpretuje len tie informácie, ktoré majú potvrdiť už existujúce presvedčenie (tzv. confirmation bias). Veľa z uvedených tvrdení má však pochybnú vypovedaciu hodnotu. Podľa nášho názoru "nesedí" úplne špekulácia o vplyve sovietskej právnej vedy, pretože tá (minimálne Pašukanis a Agarkov) bola do istej miery ovplyvnená práve nemeckou náukou, aj keď tento vplyv bol nepriamy, selektívny a ideologicky filtrovaný. Presvedčivým nemusí byť ani odkaz na Spišiaka, pretože jeho postoj je v skutočnosti krátkym komentárom jediného rozhodnutia štátnej arbitráže v jedinom dodávateľsko-odberateľskom spore. Pochybnosti možno vysloviť aj o odlišnom postoji vo francúzskom práve; možno správnejším by bolo hovoriť o známej črte francúzskeho práva, ktorou je odmietanie súbežnej zodpovednosti zo zmluvy a z deliktu. Navyše "subsidiarita" predstavuje široký koncept, do ktorého sa podľa teórie zmestí tak "slabšia" ako aj "silnejšia" verzia subsidiarity,

Možno prekvapí, ale podriadenosť nárokov z bezdôvodného obohatenia sa aj podľa najnovšej literatúry (2026) považuje za zásadu zakorenenú vo väčšine jurisdikcií občianskeho práva a common law.³ Ako dôvod sa (opakovane) uvádza, že ide o mechanizmus na zabránenie nekontrolovanému rozširovaniu reštitučných opravných prostriedkov, keďže bezdôvodné obohatenie predstavuje veľmi široký princíp spravodlivosti.⁴ Neodmieta sa predstava, že bezdôvodné obohatenie môže fungovať koherentne aj bez podriadeného postavenia. Príkladom sú koncepcie založené na princípe voľnej konkurencie nárokov (t.j. slobodnej voľby znevýhodneného), ako napr. režim nastavený v DCFR. Aj tu sa však zdôrazňuje, že rozsah možného použitia voľnej konkurencie nárokov nemožno vnímať tak široko, ako by sa zdalo, keďže existujú limity stanovené rozsahom bezdôvodnosti obohatenia.⁵

Pozitívnym je, že autor pri svojej argumentácii zasahuje aj do iných oblastí práva (trestného), pričom hranicou nie je ani právo hmotné. Práve procesné konzekvencie bývajú nezriedka dôvodom ospravedlnenia jeho vystavanej konštrukcie a poskytujú tak možnosti pre zmenu zaužívaných postojov.

c) Formálne náležitosti, jazyková a terminologická úroveň

---

³ PIETRO, Sirena, 'The Subsidiarity of Unjustified Enrichment', in Marco Cappelletti, Ciara Kennefick, and Dorota Leczykiewicz (eds), *Between and Beyond Contract and Tort*, in Marco Cappelletti, Ciara Kennefick, and Dorota Leczykiewicz (eds), *Comparative Reflections in Private Law: Essays in Honour of Simon Whittaker* (Oxford, 2026; online edn, Oxford Academic, 4 Feb. 2026), <https://doi.org/10.1093/9780198959168.003.0011>, accessed 7 Apr. 2026.

⁴ Tamže.

⁵ JANČO, Milan, JURČOVÁ, Monika, NOVOTNÁ, Marianna. *Európske súkromné právo*. Bratislava: Euroiuris, 2012, s. 513

Práca má logickú štruktúru a prehľadné členenie. Základným je rozdelenie obsahu práce na dve oblasti - teoretickú časť (Časť A) a časť B nazvanú "Kazuistika". Hoci je zrejme, že hranica má oddeľovať teóriu od praxe, pomenovanie jednotlivých častí netreba chápať ako absolútny filter ich obsahu. Tak v jednej, ako aj v druhej časti autor používa dogmatickú analýzu (prístup) a tiež v jednej aj druhej časti analyzuje konkrétne príklady. Pravdou je, že v prvej časti prevláda analyticko-dogmatická metóda a v tej druhej nájdeme viac kazuistiky.

Tak prvá ako aj druhá časť obsahuje výklady, systematicky radené od všeobecného k osobitnému. "Prekračovanie" hranice z hmotného práva do procesného práva vyznieva prirodzene, nepôsobí rušivo, ale je nastavené tak, aby obohatilo výklady a argumentáciu. V druhej časti možno nájsť reprezentatívne príklady problematických právnych kvalifikácií. Príklady sú pritom usporiadané logikou od vecných práv k právam záväzkovým.

Autor dodržiava formálne náležitosti predpísané pre takýto typ kvalifikačnej práce. Rozsiahly poznámkový aparát odkazuje na relevantné odborné príspevky. Prekvapujúci je rozsah prác cudzojazyčných autorov, kde okrem českého jazyka rezonuje nemčina, angličtina a nezvyklo aj "jazyk polski". Je dobré si uvedomiť, že práca s cudzími zdrojmi je náročná, pretože je závislá od hľadania slovenských ekvivalentov; autor túto úlohu zvláda výnimočne dobre.

---

d) Protokol o kontrole originality

Podľa Protokolu o kontrole originality zo dňa 27.1.2026, kontrolovaná práca vykazuje zhodu s inými prácami v rozsahu 2.36 %. Podľa Protokolu, zhoda v jednotlivostiach nepresahuje 0.25 %. Obe dva výsledky preukazujú, že kontrolovaná práca nevykazuje znaky plagiátorstva a autor korektne pracuje s citačnými zdrojmi.

---

e) Výsledky a ich význam pre prax a rozvoj odboru

Autor sa v práci venuje opomínanej, no dôležitej téme viacnásobnej kvalifikácie nárokov, ktorá úzko súvisí s témou právneho súbehu, a to vo forme konkurencie alebo kumulácie. Hoci práca obsahuje aj tzv. praktickú časť (nazvanú "Kazuistika"), cenným prínosom sú najmä teoretické výstupy. Autor od počiatku sleduje zámer využiť pomocou právnej dogmatiky pripraviť a ponúknuť vhodné systematické riešenia pre každodennú realizáciu práva, pre rozhodovaciu činnosť súdov a tiež pre možné legislatívne zmeny.

Treba si možno uvedomiť, že riešenie súbehu alebo konkurencie právnych nárokov nemá v civilnom práve priamočiare riešenie, ku ktorému možno dospieť pomocou bežných nástrojov, na ktorých je vystavaný právny poriadok. Navyše, aj tie závery právnej teórie a praxe, ktoré sú dlhodobo prijímané si už vyžadujú prehodnotenie. Príkladom je koncepcia slobodnej voľby znevýhodneného.

Pochopiteľným je, že návody na riešenie súbehu/konkurencie nárokov, resp. viacnásobnej kvalifikácie nárokov autor hľadá tam, kde už boli riešené. Autor si pri snahe definovať základné právne pojmy vypomáha konceptom *Anspruch* a hoci nesúhlasí s niektorými závermi, je zrejme, že minimálne niektoré postupy a závery (pomenované ako *Anspruchskonkurrenz*, resp.

Anspruchsgrundlagen-, resp. *Anspruchsnormenkonkurrenz*) využíva ako ako kritéria na evaluáciu vlastných postupov. Problémom tu je, že ani Windscheidova teória *Anspruch*, odrazom ktorej je § 194 BGB a ani teória W. Hohfelda, ku ktorej sa M. Hlušák vyslovene hlási nie sú bez výnimky prijímané, a to ani v ich domovských krajinách. Autor nedáva odpoveď na to, prečo nie "Windscheid" a prečo "Hohfeld" už bez väčších výhrad vyhovuje a neuvádza ďalších, ktorí by k téme mohli uviesť viac, napríklad z francúzskej civilistiky. Aj keď je zrejmé, že východiská a riešenia by sa odlišovali, právna veda na Slovensku by sa obohatila o ďalšie inšpiratívne pohľady.

Je dobré si však uvedomiť, že pri každom vykročení mimo domáce právne prostredie platí, že porovnávanie úzkych právnych pravidiel môže byť zavádzajúce, pokiaľ sa nerobí v kontexte. Príkladom je označenie vzťahu "subsidiarita", kde slovíčko "subsidiarita" pri širšom skúmaní môže znamenať tak "silnú" ako aj "slabú" jej verziu presadzovania. Iné sú dôvody pre subsidiaritu v nemeckom a inak sa vníma vo francúzskom práve. Uvádza sa, že Common law subsidiaritu v takomto ponímaní ani nepozná, avšak sa zdá, že prvky tohto vzťahu sú v práve zakotvené (Smith, s. 623). To všetko ukazuje, že vzťah medzi bezdôvodným obohatením a inými nárokmi je zložitý a že porozumenie tohto vzťahu závisí nielen od chápania celkovej funkcie práva bezdôvodného obohatenia, ale aj od histórie a filozofie, ktoré tvoria základ štruktúry súkromného práva v konkrétnom systéme. Poznámka o "mante" tak získava iný obsah.

Obrovským pozitívom práce je systematizácia skúmanej problematiky a náčrt východísk, a to aj napriek tomu, že niektoré závery majú skôr charakter potvrdenia existujúcich doktrinálnych východísk. Očakával by sa širší komparatívny rámec a hlbšia analýza možných konfliktov medzi jednotlivými právnymi režimami, ktoré sa dostali na povrch napríklad v projektoch spoločného európskeho práva (DCFR, PECL a ďalšie) prípadne na ktoré poukázala aplikačná prax.

---

f) Otázky pre obhajobu

1. Ako by sa zmenili závery o viacnásobnej kvalifikácii nárokov, ak by autor vychádzal zo zaužívaného pojmu právny nárok ?
2. Ako by bolo možné prakticky aplikovať zistené závery v rozhodovacej činnosti súdov?
3. Aké legislatívne zmeny by autor navrhoval, ak by mal možnosť priamo ovplyvniť právnu úpravu?

---

g) Záver posudku

Predložená habilitačná práca spĺňa požiadavky kladené na habilitačné práce vyžadovaných na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Autor preukázal schopnosť systematickej vedeckej práce a orientáciu v domácej aj zahraničnej literatúre.

Prof. JUDr. Anton Dulak, PhD.

Ústav súkromného práva, Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave

---

Napriek uvedeným pripomienkam, posudzovaná práca predstavuje kvalitné vedecké dielo, ktoré svojim rozsahom, špecifickým spôsobom spracovania ťažko nájde konkurenta v domácej civilistike. Milana Hlušáka a jeho vzor spája možno spája viac. O Hohfeldovi sa uvádza, že vraj veril tomu, že štúdium a prax práva by sa mohli zlepšiť, ak by študenti, právnici, vedci a právni nadšenci mali presnejšie a konzistentnejšie chápanie pojmov a vzťahov používaných v práve. V neskoršom hodnotení Hohfeldovho vplyvu na právnickú komunitu odznelo, že si sudcovia, právnici a ďalší odborníci uvedomili hodnotu jurisprudencie pre právnu prax. Milan Hlušák zdarne zapracoval na tom, aby si takéto hodnotenie neskôr tiež zaslúžil.

Habilitačnú prácu odporúčam na obhajobu.
